

Sygn. akt II UK 493/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

SSN Andrzej Wróbel

w sprawie z wniosku J. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy dla inwalidy wojkowego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 lutego 2019 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 6 czerwca 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2017 r., III AUa [...], Sąd Apelacyjny w [...] uwzględnił apelację Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T. od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w T. z dnia 10 maja 2016 r. i zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że oddalił odwołanie wnioskodawcy J. G. od decyzji organu rentowego z dnia 19 stycznia 2015 r., odmawiającej przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy dla inwalidy

wojskowego, w oparciu o orzeczenie komisji lekarskiej ZUS z dnia 9 stycznia 2015 r. o braku niezdolności do pracy i braku niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową, a tym samym niespełnienia przesłanek określonych w art. 30 ust. 1 pkt 1 oraz art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2193).

W ustalonym stanie faktycznym, wnioskodawca (ur. w dniu 19 czerwca 1960 r.), w okresie od dnia 27 października 1984 r. do dnia 25 czerwca 1985 r. pełnił zasadniczą służbę wojskową. W dniu 3 lutego 1985 r., w trakcie pełnienia służby, spadł z wysokości około 4 metrów na głowę, doznając złamania kręgów Th 6-7. Po 2 tygodniowym pobycie w szpitalu, zaopatrzony gorsetem gipsowym na 3 miesiące, a następnie gorsetem ortopedycznym do roku – został zwolniony ze służby wojskowej. Rejonowa Wojskowa Komisja Lekarska w W. w orzeczeniu z dnia 7 czerwca 1985 r., rozpoznała u wnioskodawcy kompresyjne złamanie kręgów Th 6/Th 7, mające związek ze służbą wojskową. Wojewódzka Komisja Lekarska do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia w G. w orzeczeniu z dnia 21 października 1985 r., zakwalifikowała go do drugiej grupy inwalidów z ogólnego stanu zdrowia i w związku z wypadkiem w służbie wojskowej. Decyzją z dnia 28 października 1985 r. organ rentowy przyznał wnioskodawcy prawo do renty inwalidzkiej z tytułu inwalidztwa wojskowego od dnia 26 czerwca 1985 r. tj. od daty ustania służby wojskowej, które to świadczenie wnioskodawca pobierał do dnia 30 września 2014 r. W dniu 3 października 2014 r. skarżący złożył wniosek o ponowne ustalenie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Wniosek ten nie został uwzględniony zaskarżaną decyzją, w związku z orzeczeniem komisji lekarskiej. W odwołaniu od powyższej decyzji wnioskodawca podniósł, że po trzydziestu latach pobierania renty inwalidy wojskowego, jego stan zdrowia nie poprawił się, a wręcz przeciwnie - nastąpiło jego pogorszenie. Podkreślił, że na skutek wypadku, któremu uległ w wojsku, nigdy nie pracował, aktualnie ma 55 lat i żadnego zawodu, ani kwalifikacji do jakiegokolwiek zatrudnienia.

Wyrokiem z dnia 10 maja 2016 r. Sąd Okręgowy w T. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową od dnia 1 października 2014 r. na okres trzech lat (pkt 1), nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego

za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt 2) oraz orzekł o kosztach postępowania (pkt 3).

Na podstawie przeprowadzonego postępowania dowodowego, w tym z opinii biegłych lekarzy specjalistów internisty, neurologa, chirurga - ortopedy, psychiatry i psychologa, Sąd ten uznał, że rozpoznane u wnioskodawcy schorzenia, mające związek ze służbą wojskową, powodują u niego częściową okresową niezdolność do pracy (na okres 3 lat, od dnia 1 października 2014 r.), powołując się na regulację art. 12 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm. dalej „ustawa emerytalna”). W toku postępowania dowodowego, uzupełnianego kolejnymi opiniami biegłych, Sąd uznał, że stan psychiczny wnioskodawcy powoduje częściową, okresową niezdolność do pracy powodowaną następstwem wypadku w trakcie odbywania służby wojskowej, co uzasadnia przyznanie dochodzonego świadczenia na okres trzech lat od dnia 1 października 2014 r. tj. od dnia wstrzymania wypłaty świadczenia, albowiem wykazał on przesłankę niezdolności do pracy zgodnie z art. 32 ust. 1 pkt. 1 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin.

Na skutek apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie wnioskodawcy po uzupełnieniu postępowania dowodowego, które dało podstawę do ustalenia, że częściowa niezdolność do pracy wnioskodawcy nie powstała w czasie odbywania przez niego czynnej służby wojskowej, ani też w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby.

Powyższy wyrok zaskarżył skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy i zarzucając naruszenie prawa materialnego - art. 30 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin, przez błędną wykładnię pojęcia *„w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby, jeżeli inwalidztwo to jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej”*, tj. wadliwe rozumienie następstw chorób powstałych w czasie odbywania służby wojskowej, błędne określenie terminu 3-letniego, który został określony w art. 30 ust. 1 pkt 2 ustawy i nieuzasadnione odniesienie powyższego terminu do ujawnienia się następstw choroby doznanej w trakcie odbywania służby wojskowej, zamiast do powstania stanu chorobowego,

art. 57 ustawy emerytalnej, poprzez jego niezastosowanie, mimo, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy i ustalony przez sąd stan faktyczny uzasadniał przyznanie wnioskodawcy prawa do renty inwalidzkiej z ogólnego stanu zdrowia. Zarzucił także naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy - art. 217 § 1 k.p.c. w związku z art. 286 k.p.c. i art. 286 k.p.c., art. 290 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku pełnomocnika ubezpieczonego o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych lekarzy specjalistów z Akademii [...] w G. wskutek czego Sąd nie wyjaśnił wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla sprawy i uniemożliwił ubezpieczonemu wykazanie zasadności swoich twierdzeń, art. 278 § 1 k.p.c. i art. 6 k.c. w związku z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez błędną wykładnię zasad ciężaru dowodu, oraz *art. 321 § 1 k.p.c. a contrario*, art. 477¹⁴ k.p.c., art. 321 § 1 k.p.c., *a contrario*, w związku z art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 107 ustawy emerytalnej, polegające na nierozpoznaniu istoty sprawy w zakresie przyznania wnioskodawcy prawa do renty inwalidzkiej z tytułu niezdolności do pracy na podstawie art. 57 ustawy emerytalnej, mimo, że opinie biegłych wprost wskazywały na istnienie niezdolności wnioskodawcy do pracy.

Pełnomocnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie apelacji organu rentowego wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zawiera usprawiedliwionych zarzutów i stąd podlega oddaleniu.

Na wstępie trzeba przypomnieć, że stosownie do art. 398¹³ § 1 i 2 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje sprawę w granicach skargi kasacyjnej (jej podstaw) i jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, jeżeli skarga nie zawiera zarzutu naruszenia przepisów postępowania (bądź jeżeli taki zarzut okaże się niezasadny). W skardze kasacyjnej wskazano na naruszenie wymienionych w niej przepisów postępowania, przy czym wobec tych

zarzutów, należy przede wszystkim przypomnieć, że postępowanie w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych ma charakter kontrolny (służy badaniu prawidłowości decyzji organu rentowego) i nie może polegać na zastępowaniu tego organu w wydawaniu decyzji ustalających świadczenie z ubezpieczeń społecznych. Postępowanie dowodowe przed sądem jest postępowaniem sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2007 r., I UZP 1/07, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 323), stąd - co do zasady – sąd nie może we własnym zakresie ustalać prawa do świadczenia, a ujawniona w trakcie postępowania sądowego zmiana stanu zdrowia ubezpieczonego jako przesłanka niezdolności do pracy warunkująca prawo do renty, nie może prowadzić do uznania kontrolowanej decyzji za wadliwą i do jej zmiany (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2005 r., I UK 382/04, LEX nr 276245). W postępowaniu odwoławczym od decyzji odmawiającej prawa do świadczenia sąd ubezpieczeń społecznych ocenia legalność decyzji według stanu rzeczy istniejącego w chwili jej wydania (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr 3, poz. 43 oraz z dnia 7 lutego 2006 r., I UK 154/05, LEX nr 272581), zaś postępowanie dowodowe przed sądem w sprawie o świadczenie uzależnione od niezdolności ubezpieczonego do pracy powinno zmierzać do ustalenia, czy w dacie orzekania przez organ rentowy u ubezpieczonego występowały wszystkie przesłanki warunkujące przyznanie świadczenia, a biegli sądowi, przeprowadzający na zlecenie sądu badanie stanu zdrowia ubezpieczonego, nie zastępują lekarza orzecznika ZUS, ani komisji lekarskiej ZUS.

Uwzględniając te uwagi, trzeba stwierdzić, że – wbrew zarzutom procesowym skargi, nie doszło do naruszenia wskazanych przepisów odnoszących się do zasad prowadzenia postępowania dowodowego - art. 217 § 1 k.p.c. w związku z art. 286 k.p.c. i art. 286 k.p.c., art. 290 k.p.c. Należy zauważyć, że sąd pomija środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały dostatecznie wyjaśnione co dotyczy także dowodu z opinii biegłych, zwłaszcza w sytuacji gdy opinie wydawane w sprawie były nie tylko potwierdzane w zeznaniach biegłych, ale także uzupełniane w trakcie postępowania apelacyjnego (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 grudnia 1997 r., II UKN 376/97 i II UKN 386/97 (OSNAPIUS

1998 nr 19, poz. 579). W wyroku z dnia 19 marca 1997 r., II UKN 45/97 (OSNAPiUS 1998 nr 1, poz. 24), Sąd Najwyższy stwierdził, że sąd nie jest obowiązany do uwzględniania kolejnych wniosków dowodowych strony tak długo, aż udowodni ona korzystną dla siebie tezę i pomija je od momentu dostatecznego wyjaśnienia spornych okoliczności sprawy.

Gdy więc zarzuty procesowe nie mają uzasadnienia, chybione są zarzuty naruszenia wskazanych w skardze przepisów prawa materialnego, z uwagą, że dotyczy to zwłaszcza zarzutu naruszenia art. 32 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. Podstawą prawną żądania renty inwalidy wojskowego jest art. 35 ust. 1 powołanej ustawy, który stanowi, że renta inwalidzka przysługuje żołnierzowi, który został zaliczony do jednej z grup inwalidów wskutek inwalidztwa powstałego albo w czasie odbywania służby wojskowej albo w ciągu trzech lat od zwolnienia z tej służby, jeżeli inwalidztwo to jest następstwem chorób powstałych lub urazów doznanych w czasie odbywania służby wojskowej. Przepis ten nie wymaga związku chorób powodujących inwalidztwo z warunkami lub właściwościami służby wojskowej. Mogą to być choroby samoistne powstałe przed lub po podjęciu służby jeżeli w czasie służby (z zastrzeżeniem ust. 2) spowodują inwalidztwo, a także choroby samoistne powstałe w czasie służby wojskowej, jeżeli spowodują inwalidztwo w ciągu trzech lat od zwolnienia ze służby. Powołany w skardze kasacji przepis art. 32 ustawy w ust. 1 zawiera definicję inwalidztwa pozostającego w związku ze służbą wojskową. Stwierdzenie inwalidztwa tego rodzaju nie odnosi się do powstania prawa do renty, a ma jedynie wpływ na jej wysokość, gdyż przepis art. 36 ustawy z 29 maja 1974 r. różnicuje wysokość renty żołnierzy, których inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową i żołnierzy, których inwalidztwo powstało bez związku ze służbą wojskową. Natomiast prawo do renty inwalidy wojskowego uzależnione jest od związku czasowego inwalidztwa ze służbą wojskową określonego w art. 30 i w przypadku braku takiego związku nie ma potrzeby ustalania okoliczności dotyczących warunków i właściwości służby wojskowej, o których mowa w art. 32 ust. 1. Ustalenia faktyczne obu sądów wskazały na brak związku czasowego inwalidztwa wnioskodawcy z pełnieniem służby wojskowej. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego (por. np. wyrok z dnia 19 grudnia 2000 r., II UKN 146/00, OSNAPiUS 2002 nr 16,

poz. 391, wyrok z dnia 25 lipca 2006 r., I UK 5/06, OSNP 2007 nr 15-16, poz. 231) ustalenie czy inwalidztwo pozostaje w związku ze służbą wojskową, a więc jest następstwem wypadku w czasie służby wojskowej lub następstwem chorób spowodowanych właściwościami lub warunkami służby może być dokonane dopiero wówczas, gdy zostanie stwierdzone, że żołnierz stał się inwalidą w okresie, o którym mowa w art. 30 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin. Osoba, która nie jest inwalidą wojskowym w rozumieniu art. 30 ust. 1, nie ma prawa do renty, o której mowa w art. 35 ust. 1 ustawy. Skoro zatem Sąd drugiej instancji ustalił, po uzupełnieniu postępowania dowodowego, że brak jest podstaw do przyjęcia, iż inwalidztwo wnioskodawcy istniało „nadal”, czyli od dnia wypadku w służbie wojskowej, tj. od dnia 3 lutego 1985 r., to zarzut naruszenia przepisu art. 30 ust. 1 tej ustawy jest nieuzasadniony. Związek czasowy inwalidztwa ze służbą wojskową, polega na tym, że niezdolność do pracy spowodowana chorobą, która wystąpiła w czasie służby wojskowej, musi powstać w ciągu trzech lat po zwolnieniu ze służby wojskowej. Tymczasem w wyniku uzupełnienia postępowania dowodowego przez Sąd drugiej instancji, zostało ustalone, że częściowa niezdolność do pracy wnioskodawcy nie powstała w czasie odbywania przez niego czynnej służby wojskowej, ani też w ciągu 3 lat od zwolnienia z tej służby.

Na koniec trzeba zauważyć – odnosząc się do zarzutu skargi, że wnioskodawca w toku postępowania przed organem rentowym, a także przed Sądami dochodził oznaczonego świadczenia tj. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową, stąd też fakt, że postępowanie dowodowe wskazywało na jego niezdolność do pracy z ogólnego stanu zdrowia, nie obligowało organu rentowego do badania z urzędu uprawnień wnioskodawcy do innego rodzajowo i prawnie świadczenia (por. art. 116 ust. 1 ustawy emerytalnej w związku z § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe - Dz.U. z 2011 r. Nr 237, poz. 1412). Powyższego nie zmienia – w okolicznościach sprawy – regulacja zawarta w § 34 ust. 1 rozporządzenia, zgodnie z którą w razie odmowy prawa do świadczenia, o którego przyznanie zainteresowany zgłosił wniosek, organ rentowy informuje zainteresowanego o możliwości ubiegania się o

inne świadczenie lub świadczenie ustalane przez organ rentowy na podstawie odrębnych przepisów, jeżeli z akt sprawy wynika, że miałby do niego prawo, gdy się uwzględni, że może on być stosowany przez organ rentowy jedynie na etapie postępowania administracyjnego, tymczasem wniosek taki został wyraźnie sformułowany dopiero w skardze kasacyjnej.

Nie podzielając więc zarzutów i wniosków kasacyjnych, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.